

NGUYỄN THỊ THANH HỒNG

MODULE TH

32

**DẠY HỌC PHÂN HOÁ
Ở TIỂU HỌC**

A. GIỚI THIỆU

Hiện tượng chán học, lười học của một số lớn học sinh là điều rất đáng lo ngại trong các nhà trường hiện đại. Một trong những nguyên nhân sự phạm của hiện tượng này là "chủ nghĩa bình quân" trong cách đối xử với học sinh, không tính đến sự khác nhau của học sinh về tư chất, thiên hướng, trình độ phát triển, điều kiện tự nhiên, điều kiện kinh tế – xã hội,... trong môi trường các em sống.

Xuất phát từ cơ sở lý luận và thực tiễn của quá trình dạy học hiện nay nói chung, ở cấp Tiểu học nói riêng, có thể nhận thấy sự phân hoá dạy học có ý nghĩa đặc biệt cần thiết để làm bộc lộ và phát triển đầy đủ tư chất và năng lực của mỗi học sinh. Trong điều kiện lớp học thông thường (với thành phần không tính đến những đặc điểm cá nhân của mỗi học sinh) thì học sinh không thể phát triển tối đa năng lực của bản thân được. Phân hoá dạy học chính là một trong những biện pháp hữu hiệu giúp khơi gợi, kích thích hứng thú học tập cho học sinh và giúp phát triển tối đa tư chất, năng lực của HS ở các cấp học nói chung, ở Tiểu học nói riêng.

Module TH 32 có ý nghĩa giúp cho mỗi giáo viên tiểu học hiểu được khái niệm về dạy học phân hoá, vai trò của dạy học phân hoá, cách thức tiến hành dạy học phân hoá, từ đó có những vận dụng cụ thể và hiệu quả trong quá trình lao động sư phạm của bản thân ở các nhà trường.

B. MỤC TIÊU

1. MỤC TIÊU CHUNG

Tài liệu trang bị cho giáo viên tiểu học những hiểu biết cơ bản về dạy học phân hoá, phương pháp tiến hành dạy học phân hoá và có kĩ năng tổ chức, kết hợp các điều kiện để dạy học phân hoá ở tiểu học có hiệu quả.

2. MỤC TIÊU CỤ THỂ

2.1. Về kiến thức

- Nêu được mục tiêu giáo dục phổ thông nói chung và mục tiêu giáo dục tiểu học nói riêng.
- Xác định được vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân.
- Nêu và phân tích được các cách tiếp cận khác nhau về dạy học phân hoá.

- Phân tích được ý nghĩa của dạy học phân hoá ở cấp Tiểu học.
- Xác định được các phương pháp tiến hành và các điều kiện để thực hiện hiệu quả việc dạy học phân hoá ở tiểu học.

2.2. Về kĩ năng

Sử dụng tri thức của module này để nghiên cứu các module tiếp theo và giải quyết tốt các vấn đề trong thực tiễn dạy học ở tiểu học hiện nay:

- Có kĩ năng sử dụng các phương pháp, cách thức tổ chức thực hiện dạy học phân hoá.
- Có kĩ năng khắc phục những khó khăn trong thực hiện dạy học phân hoá để đạt được hiệu quả tối ưu.

2.3. Về thái độ

- Có thái độ học tập module một cách khoa học, độc lập, tích cực và sáng tạo.
- Có nhận thức và đánh giá đúng về ý nghĩa của dạy học phân hoá ở tiểu học.
- Có nguyện vọng và quyết tâm vận dụng những tri thức đã học vào thực tiễn giảng dạy của bản thân ở hiện tại và trong tương lai.

C. NỘI DUNG

TT	Nội dung	Thời gian
1	Mục tiêu giáo dục phổ thông và giáo dục tiểu học	2 tiết
2	Tầm quan trọng của dạy học phân hoá ở tiểu học	3 tiết
3	Phương pháp thực hiện dạy học phân hoá một số môn học ở tiểu học	7 tiết
4	Các điều kiện để thực hiện hiệu quả dạy học phân hoá ở tiểu học	3 tiết

Nội dung 1

MỤC TIÊU GIÁO DỤC PHỔ THÔNG VÀ GIÁO DỤC TIỂU HỌC MỤC TIÊU

Sau khi học xong nội dung này, học viên sẽ:

- Xác định được vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân.
- Trình bày được mục tiêu giáo dục phổ thông và giáo dục tiểu học.
- Xác định được những nhiệm vụ cụ thể trong dạy học ở tiểu học.

KIỂM TRA ĐẦU VÀO

- 1) Vị trí của giáo dục tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân của nước ta là:
 - a. Tiếp nối với giáo dục mầm non.
 - b. Nằm trong hệ thống giáo dục phổ thông cùng với giáo dục THCS và THPT.
 - c. Là cấp học nền tảng cho toàn bộ hệ thống giáo dục quốc dân.
 - d. Cả 3 nhận định trên.
- 2) Mục tiêu giáo dục phổ thông theo quy định của Luật Giáo dục Việt Nam là gì?
- 3) Mục tiêu cụ thể của giáo dục tiểu học nhằm giúp học sinh hình thành cơ sở ban đầu về:
 - a. Đạo đức.
 - b. Trí tuệ, các kĩ năng học tập cơ bản.
 - c. Thể chất, thẩm mĩ.
 - d. Tất cả các nội dung trên.

CÁC HOẠT ĐỘNG

Hoạt động 1: Vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân

1. Nhiệm vụ

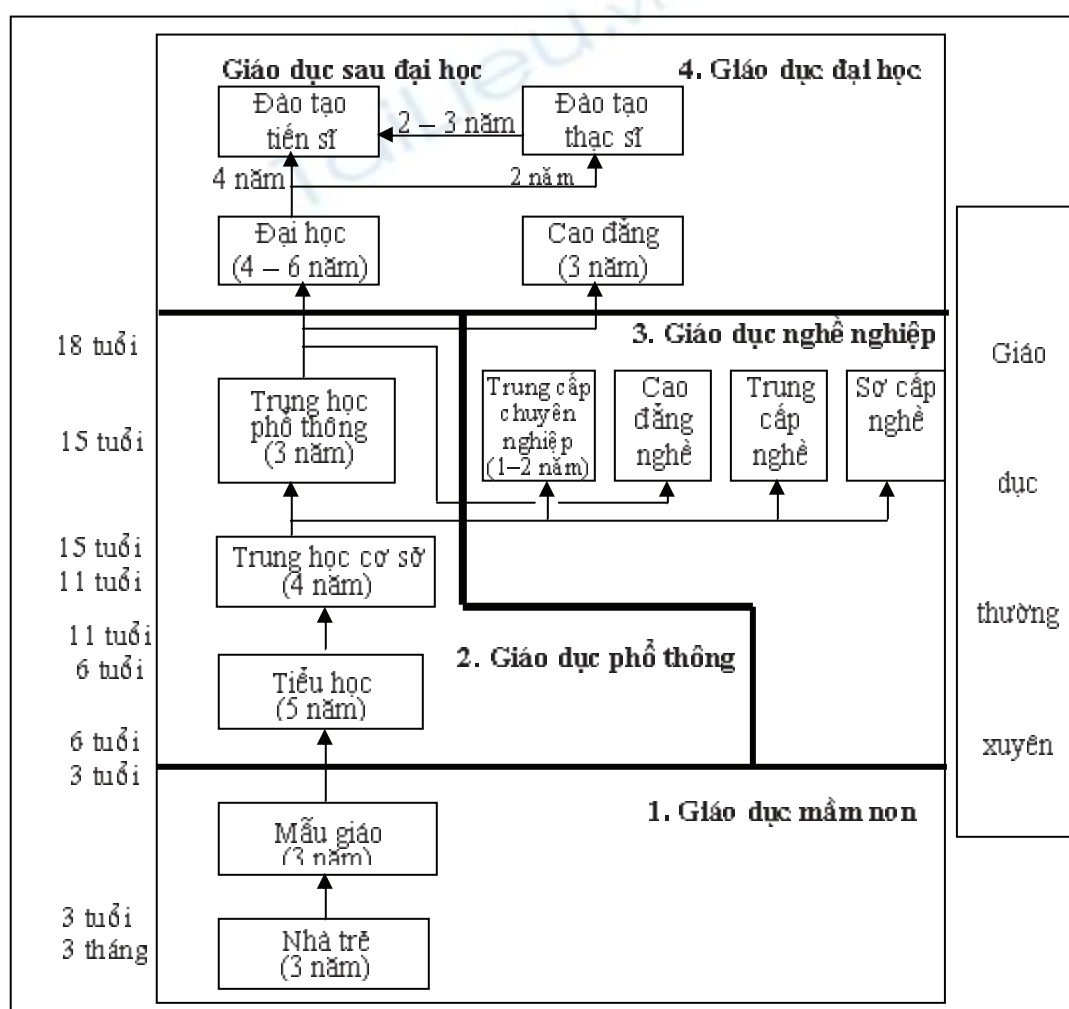
- *Nhiệm vụ 1:* Học viên đọc và tiếp nhận các thông tin về hoạt động.
- *Nhiệm vụ 2:* Xác định vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân:
 - + Sơ đồ hoá cấu trúc hệ thống giáo dục quốc dân Việt Nam.
 - + Vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân.
- *Nhiệm vụ 3:* Mối quan hệ giữa giáo dục tiểu học với các cấp học khác trong hệ thống giáo dục quốc dân:

- + Mối quan hệ giữa giáo dục tiểu học và giáo dục mầm non.
- + Mối quan hệ giữa cấp Tiểu học với cấp THCS và THPT.
- *Nhiệm vụ 4:* Chính xác hoá lại các nội dung về vị trí, mối quan hệ của cấp Tiểu học với các cấp học khác trong hệ thống giáo dục quốc dân.

2. Thông tin phản hồi cho hoạt động 1

Vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống giáo dục quốc dân:

Giới thiệu nhanh cho học viên sơ đồ cơ cấu hệ thống giáo dục quốc dân Việt Nam để có cái nhìn tổng quát về hệ thống giáo dục quốc dân và vị trí của cấp Tiểu học trong hệ thống đó.

Sơ đồ hệ thống giáo dục quốc dân Việt Nam

- Giáo dục tiểu học được tiếp nối với giáo dục mầm non, cụ thể là với giáo dục mẫu giáo.
- Giáo dục tiểu học nằm trong hệ thống giáo dục phổ thông cùng với giáo dục THCS và THPT.
- Giáo dục tiểu học tạo nên một cấp học nền tảng không những cho hệ thống giáo dục phổ thông mà cho toàn bộ hệ thống giáo dục quốc dân.

Hoạt động 2: Mục tiêu của giáo dục phổ thông

1. Nhiệm vụ

- *Nhiệm vụ 1:* Đọc và tiếp nhận các thông tin về hoạt động.
- *Nhiệm vụ 2:* Khái quát lại mục tiêu của từng cấp học trong hệ thống giáo dục quốc dân:
 - + Mục tiêu của giáo dục tiểu học.
 - + Mục tiêu của giáo dục THCS.
 - + Mục tiêu của giáo dục THPT.
- *Nhiệm vụ 3:* Học viên rút ra mối quan hệ và tính kế thừa, nối tiếp trong việc thực hiện mục tiêu giáo dục ở các cấp học.
- *Nhiệm vụ 4:* Tổng hợp và chính xác hoá nội dung về mục tiêu của giáo dục tiểu học.

2. Thông tin phản hồi cho hoạt động 2

Mục tiêu của giáo dục phổ thông:

- Mục tiêu của giáo dục phổ thông là giúp học sinh phát triển toàn diện về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kĩ năng cơ bản, phát triển năng lực cá nhân, tính năng động và sáng tạo, hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa, xây dựng tư cách và trách nhiệm công dân, chuẩn bị cho học sinh tiếp tục học lên hoặc đi vào cuộc sống lao động, tham gia xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.
- Giáo dục tiểu học nhằm giúp học sinh hình thành những cơ sở ban đầu cho sự phát triển đúng đắn và lâu dài về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kĩ năng cơ bản để học sinh tiếp tục học THCS.
- Giáo dục THCS nhằm giúp học sinh củng cố và phát triển những kết quả của giáo dục tiểu học; có học vấn phổ thông ở trình độ THCS và có

những hiểu biết ban đầu về kĩ thuật và hướng nghiệp để tiếp tục học THPT, trung cấp, học nghề hoặc đi vào cuộc sống lao động.

- Giáo dục THPT nhằm giúp học sinh củng cố và phát triển những kết quả của giáo dục THCS, hoàn thiện học vấn phổ thông và có những hiểu biết thông thường về kĩ thuật và hướng nghiệp, có điều kiện phát huy năng lực cá nhân để lựa chọn hướng phát triển, tiếp tục học đại học, cao đẳng, trung cấp, học nghề hoặc đi vào cuộc sống lao động.

(Nguồn: Luật Giáo dục, 2005)

Hoạt động 3: Nhiệm vụ của giáo dục tiểu học

1. Nhiệm vụ

- *Nhiệm vụ 1:* Đọc và tiếp nhận các thông tin về hoạt động.
- *Nhiệm vụ 2:* Trên cơ sở tìm hiểu về mục tiêu giáo dục tiểu học, phân tích các nhiệm vụ cụ thể của giáo dục tiểu học, có thể tiếp cận dưới các tiêu chí:
 - + Mục tiêu chung (dạy chữ, dạy người).
 - + Mục tiêu cụ thể (tri thức, kĩ năng, thái độ).
 - + Mục tiêu giáo dục toàn diện (đức, trí, thể, mĩ, lao động).
- *Nhiệm vụ 3:* Sử dụng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề để phân tích ý nghĩa của việc thực hiện các nhiệm vụ giáo dục tiểu học đối với các cấp học tiếp theo.
 - + Cha ông ta có câu nói: *“Bé không vịn, cá gãy cành”*. Câu thành ngữ này gợi ý chúng ta điều gì về việc giáo dục học sinh ở tiểu học?
 - + Dưới góc độ giáo dục học, bày tỏ quan điểm về câu nói của John Waston: *“Hãy cho tôi một tá trẻ em khoẻ mạnh, phát triển bình thường và thế giới của riêng tôi, trong đó tôi có thể chăm sóc chúng và tôi cam đoan rằng khi chọn một cách ngẫu nhiên một đứa trẻ, tôi có thể biến nó thành một chuyên gia trong bất cứ lĩnh vực nào – một bác sĩ, một luật sư, một thương gia hay thậm chí một kẻ trộm cắp hạ đẳng – không phụ thuộc vào tư chất và năng lực của nó, vào nghề nghiệp và chủng tộc của cha ông nó”*.
Học viên sẽ đưa ra cách nhìn nhận và đánh giá của mình cho mỗi quan điểm
- *Nhiệm vụ 4:* Tổng kết và rút ra những kết luận sư phạm cần thiết.

2. Thông tin phản hồi cho hoạt động 3

Nhiệm vụ của giáo dục tiểu học:

- Giáo dục trí tuệ.
- Giáo dục đạo đức.
- Giáo dục thẩm mỹ.
- Giáo dục thể chất.
- Giáo dục lao động.

KIỂM TRA ĐẦU RA:

- 1) Tại sao nói giáo dục tiểu học là cấp học có tính kế thừa và tạo nền tảng vững chắc trong hệ thống giáo dục quốc dân?
- 2) Phân tích sự khác biệt trong mục tiêu của tiểu học, THCS và THPT.
- 3) Giáo dục trí tuệ là chức năng trội của quá trình nào?
 - a. Quá trình dạy học.
 - b. Quá trình giáo dục.
 - c. Cả hai quá trình trên.

Nội dung 2

TẦM QUAN TRỌNG CỦA DẠY HỌC PHÂN HOÁ Ở TIỂU HỌC

MỤC TIÊU:

Sau khi học xong nội dung này, học viên sẽ:

- Trình bày được khái niệm dạy học phân hoá theo các cách tiếp cận khác nhau.
- Khẳng định được tầm quan trọng của dạy học phân hoá trong quá trình dạy học ở các cấp học nói chung, ở tiểu học nói riêng.
- Rút ra những kết luận su phạm cần thiết cho việc tiến hành dạy học phân hoá ở tiểu học.

KIỂM TRA ĐẦU VÀO:

Hãy chọn những phương án trả lời mà anh/chị cho là phù hợp nhất.

1) Phương pháp dạy học phân hoá là:

- a. Phân loại người học theo năng lực nhận thức.

- b. Phân loại người học theo hứng thú, nhu cầu.
- c. Tính đến sự khác biệt của người học (cá nhân), hoặc nhóm người học.
- d. Ý kiến khác:

2) Phương pháp dạy học phân hoá có vai trò quan trọng như thế nào trong dạy học ở tiểu học?

- a. Phát huy được hứng thú cho học sinh.
- b. Phát triển được năng khiếu của mỗi học sinh.
- c. Tạo ra sự đa dạng trong dạy học.
- d. Đảm bảo sự phù hợp và hiệu quả cho tất cả các đối tượng học sinh.

CÁC HOẠT ĐỘNG:

Hoạt động 1: Khái niệm dạy học phân hoá

1. Nhiệm vụ

- *Nhiệm vụ 1:* Đọc và tiếp nhận các thông tin về hoạt động.
- *Nhiệm vụ 2:* Sử dụng phương pháp “công não” (Brainstorming) để học viên đưa ra ý kiến của mình về khái niệm dạy học phân hoá:
 - + Là dạy học theo năng lực của học sinh.
 - + Là dạy học phù hợp với từng đối tượng học sinh giúp các em phát huy tối đa khả năng của bản thân.
 - + Là dạy học tính đến sự khác biệt của mỗi học sinh.
 - ...
- *Nhiệm vụ 3:* Ghi các ý tưởng lên bảng/lên giấy.
- *Nhiệm vụ 4:* Xử lý các ý tưởng, sắp xếp ý tưởng theo những tiêu chí tương đồng.
- *Nhiệm vụ 5:* Phân tích và đưa ra khái niệm chính xác nhất về dạy học phân hoá.

2. Thông tin phản hồi cho hoạt động 1

Khái niệm dạy học phân hoá:

- Dạy học phân hoá không đơn thuần là phân loại người học theo năng lực nhận thức, mà ở đây là phương pháp dạy học phù hợp với từng đối tượng người học, tức là trên cơ sở am hiểu từng cá thể, giáo viên tiếp cận người

học ở tâm lý, năng khiếu, nguyện vọng, mong muốn trong cuộc sống,... Có thể nói trong phương pháp dạy học phân hoá, giáo viên phải “tìm để giảng dạy và hiểu để giáo dục”.

- Dạy học phân hoá là phương pháp dạy học có tính đến sự khác biệt của người học (cá nhân) hoặc nhóm người học. Ở tiểu học, dạy học phân hoá thường được thể hiện ở việc lấy Chuẩn kiến thức, kĩ năng làm nền cơ bản, ngoài kế hoạch dạy học thông thường, phân hoá để có những kế hoạch dạy học phù hợp nhằm đưa HS yếu kém đạt chuẩn và giúp các đối tượng đã đạt chuẩn hoặc khá, giỏi phát triển ở mức cao hơn. Ngoài ra, ở một số nơi, dạy học phân hoá còn thể hiện ở việc tổ chức cho HS học theo chương trình tự chọn môn học.
- Theo tác giả Nguyễn Bá Kim, dạy học phân hoá có thể được thực hiện theo hai hướng: “dạy học phân hoá trong” và “dạy học phân hoá ngoài”. Dạy học phân hoá trong (hay còn gọi là phân hoá nội tại) là sử dụng những biện pháp phân hoá thích hợp với các đối tượng khác nhau trong cùng một lớp học, trong cùng khoảng thời gian, đảm bảo thống nhất một chương trình và kế hoạch dạy học. Nhìn bề ngoài, dạy học phân hoá trong không có gì khác biệt so với các lớp học thông thường. Còn dạy học phân hoá ngoài là sử dụng những biện pháp phân hoá thích hợp để phân hoá rõ rệt về nội dung và cả hình thức tổ chức dạy học, tức là hình thành những nhóm ngoại khoá, lớp chọn, trường chuyên, sử dụng chương trình chuyên biệt, nội dung và kế hoạch dạy học không lệ thuộc chặt chẽ vào sách giáo khoa.
- Trong thực tiễn dạy học hiện nay, thường có hai hình thức dạy học phân hoá như sau: *Thứ nhất*, dạy học phân hoá dựa trên sự thống nhất của mục tiêu dạy học cho tất cả các đối tượng học sinh, sau đó, mỗi học sinh có thể chọn một môn học hay một số môn học mà mình ưa thích hoặc có sở trường để học chuyên sâu theo chương trình và tài liệu riêng. Hình thức này ở tiểu học được gọi là dạy học theo chương trình tự chọn. *Thứ hai*, dạy học phân hoá diễn ra ở cấp độ tổ chức hoạt động dạy học. Trong cùng một nội dung học tập, giáo viên vận dụng các phương pháp và kĩ thuật dạy học tích cực để tạo cơ hội cho học sinh được học tập phù hợp với nhịp độ phát triển của cá nhân, nhằm đạt hiệu quả học tập cao nhất ở mỗi học sinh.